

- Klimkina, 2009* – Klimkina N. H. Formuvannya sotsialnoi aktyvnosti pidlitkiv iz nepovnykh simei u navchalno-vykhovnomu protsesi osnovnoi shkoly [Tekst]: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.05 / Nataliia Hryhorivna Klimkina; Natsionalnyi pedahohichnyi un-t im. M. P. Drahomanova. – K., 2009. – 21 s.
- Kolesnykova, 2007* – Kolesnykova M. V. Pedahohycheskye yssledovanya v oblasti sotsyalnoi aktyvnosti lychnosti / M. V. Kolesnykova // Vestnyk Tomskoho hosudarstvennogo unyversyteta (obshchenauchnyi peryodycheskyi zhurnal), – Tomsk, THU, 2007.– № 298 – S. 176-178.
- Kravchenko, 2009* – Kravchenko T. V. Sotsializatsiia ditei shkilnogo viku u vzaiemodii simi i shkoly : monohrafiia / Tamara Volodymyrivna Kravchenko. – K. : Feniks, 2009. – 416 s.
- Makarova, 2005* – Makarova L. I. Osnovy psykholohii i pedahohiky: navchalnyi posibnyk / L. I. Makarova, I. . Hakh. – Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury, 2005. – 116 s.
- Merlyn, 1996* – Merlyn V. S. Psykholohiia yndyvydualnosti / Pod red. E. A. Klymova. – M.: Yzd-vo «Ynstytut praktycheskoi psykholohyy», Voronezh: NPO «МОДЭК», 1996. – 702s.
- Nasledov, 2004* – Nasledov A. D. Matematycheskye metody psykholohycheskoho yssledovanya. Analyz y ynterpretatsiia dannykh / Andrei Dmytryevych Nasledov. – SPb. : OOO «Rech», 2004. – 388 s.
- Nafikova, 2009* – Nafikova L. A. Formuvannya sotsialnoi aktyvnosti slabozorykh molodshykh shkoliariv zasobamy muzychnoho mystetstva [Tekst] : avtoref. dys... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Liliia Albertivna Nafikova; In-t spets. pedahohiky APN Ukrainy. – K., 2009. – 18 s. : rys.
- Polishchuk, 2007* – Polishchuk S. P. Psykholohichni umovy rozvytku sotsialnoi zrilosti uchniv vyshchoho profesiinoho uchylyshcha [Tekst]: avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.07 / Polishchuk S. P. – K., 2007. – 22 s.
- Telna, 2011* – Telna O. A. Formuvannya sotsialnoi aktyvnosti nezriachykh uchniv molodshoho shkilnogo viku zasobamy rolovoii hry [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.03 / Olha Anatoliivna Telna ; In-t spets. pedahohiky NAPN Ukrainy. – K., 2011. – 20 s.

Надійшла до друку 2.03.2015 року

УДК 37.018.1(092)

Олена Хмельницька

ПИТАННЯ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ М. МАККАВЕЙСЬКОГО

У статті аналізуються педагогічні ідеї професора Київської духовної академії М. Маккавейського про виховання дитини в сім'ї та розглядається можливість творчого використання доробку вченого у теорії і практиці сучасної освіти в Україні. Автором розкрито й охарактеризовано сім'ю як один із факторів виховання, який здійснює безпосередній вплив на формування особистості дитини, за М. Маккавейським,. Зокрема на основі аналізу та узагальнення педагогічної спадщини вченого, його публікацій, праць, програм виявлено й охарактеризовано основні напрями виховання дитини в сім'ї, такі як духовне, релігійне і моральне виховання. Крім того, М. Маккавейським визначено основні засоби виховання дитини в сім'ї, такі як батьківський авторитет, власний приклад батьків, взаємодітримка і допомога, створення сприятливої психологічної атмосфери у сім'ї, довірливих стосунків між батьками і дітьми, співпраці сім'ї та школи тощо. Автором охарактеризовано світоглядні позиції М. Маккавейського щодо підвищення компетентності батьків та включення до шкільної програми предметів для старших класів педагогіки та психології.

Ключові слова: Київська духовна академія, виховання, сім'я, особистість, дитина, духовне виховання, релігійне виховання, моральне виховання.

В статье анализируются педагогические идеи профессора Киевской духовной академии М. Маккавейского относительно воспитания ребенка в семье, рассматривается возможность творческого использования наследия ученого в теории и практике современного образования в

Украине. Автором раскрыто и охарактеризовано семью как один из факторов воспитания, который совершает непосредственное влияние на формирование личности ребенка, за Н. Маккавейским. К примеру, на основании анализа и обобщения педагогического наследия ученого, его публикаций, работ, программ определены основные направления воспитания ребенка в семье, такие как духовное, религиозное и моральное воспитание. Кроме того, Н. Маккавейским определены основные средства воспитания ребенка в семье, такие как родительский авторитет, собственный пример родителей, взаимоподдержка и помощь, создание благоприятной психологической атмосферы в семье, доверчивых отношений между родителями и детьми, сотрудничеству семьи и школы и тому подобное. Автором охарактеризованы мировоззренческие позиции Н. Маккавейского относительно повышения компетентности родителей и включения в школьную программу старших классов педагогики и психологии.

Ключевые слова: Киевская духовная академия, воспитание, семья, личность, ребенок, духовное воспитание, религиозное воспитание, нравственное воспитание.

In the article are analysed the professor's pedagogical ideas of professor of the Kyiv Theological Academy M. Makkaveiskyi, about education of child in a family and possibility of the creative use of work of scientist is examined in a theory and practice of modern education in Ukraine. A family is exposed an author and described, as one of factors of education, what carries out direct influence on forming of personality of child, after M. Makkaveiskyi. In particular, on the basis of analysis and generalization of pedagogical inheritance of scientist, his publications, labours, programs, it is discovered and described basis directions of education of child in a family, such as spiritual, religious and moral education. In addition, M. Makkaveiskyi certainly the fixed assets of education of child in family such as, paternis authority, own example of parents, support and help, creation of favourable psychological terms in a family, trustful relations between parents and children, the collaboration between family and school and others like that. An author is describe world view positions of M. Makkaveiskyi in relation to the increase of competence of parents and including to the school program of objects for the higher forms of pedagogies and psychology.

In opinion of M. Makkaveiskyi, under act of the valued orientations of family at personality level of child there is a selection of spiritual values that will be formed for a child and will remain for life, or transformed under act of requirements of society. A scientist cautioned that when public spiritual values and ideals contradict the personal, there is destruction of all valued system of child that results in a spiritual crisis.

Important is a look of M. Makkaveiskyi on education from the point of view of evolution - than the best education of every individual, the more successful progress of all society.

Thus theory of domestic education of professor of Kyiv Theological Academy M. Makkaveiskyi largely actual and today, as exactly in family for a child the models of future life, that depend on parents, are formed.

Keywords: Kyiv Theological Academy, education, family, personality, child, theological education, religious education, moral education.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства сім'я – одна із найважливіших соціальних інституцій, першооснова формування особистості. Визначальний вплив на дитину здійснюють усі параметри сім'ї: її сутність (група родичів, що живуть разом), склад (батьки, діти), традиції сімейного виховання (способи дисциплінування дітей, етнокультурний аспект, учіння в сім'ї та ін.), принципи (знання одне одного, взаємоповага та взаємодопомога, дотримання розумних потреб), етапи (дошкільний, шкільний, дорослі діти) і засоби сімейного виховання (особистий приклад, слово, інтонація, атмосфера в сім'ї тощо). Проте останнім часом спостерігаються негативні зміни у поглядах людей на шлюб, збільшується кількість розлучень, неповних сімей тощо. Ці зміни не

можуть не позначитися на світогляді і житті молодшого покоління. Тому завданням держави на сучасному етапі є відродження культури і духовності, забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, культури та історії рідного краю. Корисними у цій ситуації для батьків і педагогів будуть погляди М.К. Маккавейського на проблему виховання дитини в сім'ї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему виховання у сім'ї досліджували О. Демченко, М. Євтух, М. Клим, Л. Маценко, Н. Муляр, Л. Стахів, К. Фатєєва, О. Шльонська, В. Щербина, О. Ярошинська та ін. Питання педагогічної просвіти батьків та співпраці родини і школи висвітлено у публікаціях Л. Буніної, І. Дубінець, І. Єсьман, К. Журби, Я. Журецького, С. Корнієнко, О. Мальцевої, О. Чоботарьової тощо. Сімейне виховання у педагогічній спадщині викладачів Київської духовної академії вивчали Б. Год, Т. Твердохліб.

Проте недостатньо вивченим є питання сімейного виховання у педагогічній спадщині професора Київської духовної академії Миколи Корнійовича Маккавейського, який досліджував виховання дитини у сім'ї та опублікував кілька праць з теорії сімейного виховання.

Мета написання статті. На основі ретроспективного аналізу педагогічного доробку вченого розкрити та узагальнити педагогічні ідеї професора Київської духовної академії М. Маккавейського стосовно виховання дитини в сім'ї.

Виклад основного матеріалу. М. Маккавейський важливого значення надавав вихованню дитини в сім'ї. Сімейне виховання, на думку вченого, є основним підґрунтям, що лежить в основі виховання особистості. Педагог наголошував, що подальший розвиток суспільного виховання не може відбуватися без активної і безпосередньої участі сім'ї, батьків.

Ідеї щодо виховання дитини в сім'ї М. Маккавейського висвітлено у деяких публікаціях: «Протоиерей А. Маляревский. Религиозное воспитание в семье» (1900), «Педагогика древних отцов и учителей церкви» (1897), «История детской души» (1899), «Древнееврейская школа» (1903), «Педагогические мечты Екатерины Великой и Бецкого» (1904), «Проблемы воспитания по Спенсеру» (1906). Аналіз праць М. Маккавейського свідчить, що педагог прагнув, щоб учні добре знали історію своєї Батьківщини; поважали матір, батька, старших у сім'ї; шанобливо ставилися до історії та культури свого народу тощо.

Вивчення проблеми єдності виховання сім'ї та школи у педагогічній спадщині М. Маккавейського є принципово важливим, оскільки дозволяє розкривати специфічні особливості виховання дітей і використовувати їх у практиці сьогодення. Основною метою роботи школи у співпраці з батьками є забезпечення гармонії взаємин школи і родини для створення максимально сприятливих умов розвитку дитини. Зокрема вчений,

вивчаючи історію виховання в Росії і погляди на виховання Катерини Великої і її радника І. Бецького, не підтримує ідею створення закладів інтернатного типу з повною ізоляцією дитини від сім'ї і наголошує на важливості позитивного впливу сім'ї на формування в дитини елементарних духовних якостей, таких як любов до близьких, повага до старших, взаємопідтримка та допомога [Маккавейський, 1904: с.124-172].

Досліджуючи діяльність Г. Спенсера, М. Маккавейський у публікації «Проблемы воспитания по Спенсеру» (1906) підкреслює значення виховання з біологічної, соціальної, етичної точки зору та виховання з точки зору еволюції. На думку педагога, виховання з біологічної точки зору полягає у вмінні, насамперед, батьків, а пізніше і вчителів навчити дитину жити у світі і суспільстві. Із соціальної точки зору батьки піклуються про дітей в дитинстві, а діти про батьків - на старість. Розглядаючи виховання з етичної точки зору, вчений відзначає, що діти, які з'явилися на світ, обов'язково мають право на догляд і виховання з боку батьків, а батьки зобов'язані його забезпечити. Важливим є погляд М. Маккавейського на виховання з точки зору еволюції – чим краще виховання кожної окремої особистості, тим успішніший прогрес усього суспільства [Маккавейський, 1906: с. 610-640].

Учений виділяє основні питання, на яких зупинявся Г. Спенсер. Це відсутність необхідної підготовки до виховання дитини в батьків та вчителів, що призводить до відхилень у фізичному та психічному розвитку особистості дитини, відсутність в університетах педагогічних факультетів і кафедр та необхідності забезпечення трьох сторін виховання дитини: фізичної, розумової та моральної. М. Маккавейський розділяє думку Г. Спенсера про необхідність уведення на завершальному етапі середньої школи низки предметів для майбутніх батьків, оскільки «фізична зрілість виявляється здатністю створювати нащадків, то розумова зрілість виявляється у вмінні виховати цих нащадків» [Маккавейський, 1906: с. 616].

Зосереджено і послідовно М. Маккавейський зупиняється на питаннях батьківського авторитету, нагадуючи, що виховання дітей починається з того віку, коли ніякі логічні докази взагалі неможливі. Авторитет батьків сприймається, як беззаперечна гідність старшого, як його сила і цінність. Майже вирішальною умовою є власна поведінка батьків.

Задля підвищення компетентності батьків М. Маккавейський пропонував уключити до шкільної програми навчання у старших класах педагогіку та психологію. На думку вченого, низка елементарних знань із цього предмета дасть можливість майбутнім батькам правильно навчати і виховувати дитину з перших днів життя в сім'ї [Маккавейський, 1906: с. 610-640].

У праці «Педагогика древних отцов и учителей церкви» (1897) М. Макавейський прирівнює пастирство до виховної діяльності і вказує на важливість педагогічної освіти церковних служителів. Аналізуючи педагогічні погляди на виховання у древніх церковних учителів, учений виділяє такі його напрями: фізичний, релігійно-моральний і розумовий. Він вважає основою древньоотцівської педагогіки сім'ю і сімейні, довірливі стосунки між учителями і їх вихованцями. Метою древньоотцівської педагогіки М. Макавейський називає виховання «істинного християнина, людини, що усією істотою своєю прагне до найвищої досконалості, вказаної у вченні Господа Ісуса Христа» [Макавейський, 1897: с. 8].

Духовне виховання особистості, на думку М. Макавейського, на початковому етапі здійснюється саме в сім'ї. Батьки, духовно розвиваючи себе та своїх дітей, мають сприяти вихованню добродійної поведінки. Учений вважав, що дітей потрібно виховувати на власному прикладі, привчати їх протистояти життєвим проблемам, учити бути терплячими, милосердними, «благодіяльними і вищими над усім земним» [Макавейський, 1897: с. 9]. Адже, незважаючи на те що людина живе в матеріальному світі, духовні ідеали завжди вважалися вищими, важливішими цінностями.

У публікації «Древнееврейская школа» (1903), М. Макавейський указує на місце сімейного виховання у єврейській педагогіці. Педагог знаходить позитивним, що батьки у єврейських школах несли відповідальність за відвідування школи дітьми, контролювали виконання домашніх завдань та підтримували зв'язок з учителем. У сім'ї закладалася і повага до вчителя, повна покора йому. Оскільки навчання в школі було безкоштовним, то вчитель мав володіти певним ремеслом, що приносило б йому прибуток [Макавейський, 1903: с. 3-48].

Досліджуючи питання морального і релігійного виховання у сім'ї, М. Макавейський на прикладі виховання у сім'ях євреїв показав його важливість, оскільки «правильна передача релігійних норм кожним старшим поколінням молодшому і міцне насадження у серцях молоді віри були найкращою умовою довготривалої вірності Ізраїлю Ієгові» [Год, 2012: с. 137]. На думку М. Макавейського, значною мірою завдяки релігійному вихованню дитини, яке здійснюють батьки, може відбуватися збереження і зміцнення нації, її духовний розвиток.

Досліджуючи видання «Энциклопедия семейного воспитания и обучения», М. Макавейський характеризує його як таке, що глибоко вивчає і розкриває багато важливих педагогічних питань стосовно всіх сторін сімейно-виховної справи та допомагає батькам і педагогам не лише на практиці, а і формує в них «педагогічний світогляд». У XVIII випуску цього видання вміщено роботу протоієрея А. Маляревського «Религиозное воспитание в семье» (1900). Ця праця зацікавила вченого, оскільки увага в ній зосереджується на важливому аспекті виховання – релігійному, яке

формується в процесі становлення людської особистості і сприяє моральному вихованню її. Проте М. Маккавейський знаходить цю роботу достатньо поверхневою, автора – непослідовним. Автором виділено два періоди релігійного виховання дитини в сім'ї (від народження - до 3-х років і від 3 - до 7-и років) та запропоновано ряд засобів, що мають сприяти йому. Серед засобів, що рекомендуються для духовного виховання в першій період життя дитини, М. Маккавейський виділяє оточення дитини і середовище (ікони та образи, перед якими горять лампадки), приклад релігійності батьків, хрещення дитини, відвідування дітьми церкви та богослужінь, причастя. Зародженню в дитячому серці зерна віри та моральності, зауважує М. Маккавейський, також сприяє молитва батьків про своїх дітей і дитяча молитва. Засобами духовного виховання у період з 3 до 7-и років, на думку вченого, є бесіди, домашня та церковна молитви, духовні співи, участь дітей у благодійних справах, настанови їхніх духовних осіб [Маккавейський, 1900: с. 171].

Проте М. Маккавейський характеризує запропоновані засоби, як такі, що не відповідають віку дитини, зокрема бесіда, під час якої дитина має зрозуміти і вивчити Заповіді Божі, головні історичні події Старого та Нового Завіту, молитви домашні та церковні, життя святих, ушанування ікон, гріхи і шлях життя Божого, духовні співи, приклад релігійних батьків, відвідування дітьми церков та служб тощо.

На думку М. Маккавейського, автор надав *ідеалізацію* предметові релігійного виховання, оскільки метою свого життя і діяльності вважав «спрямування людських душ до християнського вдосконалення та спасіння», не врахувавши при цьому природні закони життя та розвитку дитячої душі. Учений застерігає батьків про небезпеку викривлення душі при неправильному духовному вихованні дитини і недостатній увазі до формування в неї релігійних основ [Маккавейський, 1900: с. 162-164].

Суттєвим недоліком брошури А. Маляревського М. Маккавейський вважає поверхневе вивчення питання релігійного виховання в сім'ї та вважає, що таке важливе питання потрібно доопрацювати [Маккавейський, 1900: с. 160-171].

У 1899 році М. Маккавейський написав рецензію до книги К. Победоносцева та назвав її «История детской души». Автор показав згубний вплив на дитину невмілого виховного впливу з боку батька та вихователя і зупинився на більш яскравих його прикладах. Батько вимагав, а вчитель давав учню наукову інформацію, яку дитина в силу свого віку не могла зрозуміти й осмислити. Таке навчання без духовної настанови і підтримки призвело до загибелі (самогубства) учня. На місце віри вчитель і батько поставили розум, що був неосяжним для юної дитячої душі. Як зазначає М. Маккавейський, ця повість написана не для дітей, а для їх батьків, учителів і вихователів, щоб показати, «який страшний злочин скоюють вони, коли піднімають руку проти того, що лише одне і може

дати життєву підтримку їх вихованцям, проти Віри в Бога, замінити яку у виховній справі ніякі «катахизиси вільного мислення» не можуть» [Маккавейський, 1899: с. 653].

На думку М. Маккавейського, під впливом ціннісних орієнтацій сім'ї на особистісному рівні дитини відбувається відбір духовних цінностей, які сформуються в дитини і залишаються на все життя або трансформуються під впливом вимог суспільства. Учений застерігав, що коли суспільні духовні цінності та ідеали суперечать особистим, відбувається руйнація всієї ціннісної системи дитини, що, у свою чергу, призводить до духовної кризи.

Розробляючи програму з «Педагогіки» для студентів Київської духовної академії, М. Маккавейський не оминає увагою тему виховання особистості в сім'ї і пропонує для вивчення такі питання, як фактори виховання, сім'я, загальний характер всіх виховних її дій, вплив сім'ї на моральний, естетичний та інтелектуальний розвиток дитини, вплив сім'ї на пробудження і правильний розвиток у дитячій душі релігійного почуття [Маккавейський, 1904-1905 pp.: с. 25-27].

Висновки. Таким чином, аналізуючи теорію сімейного виховання професора Київської духовної академії М. Маккавейського, можна стверджувати, що його погляди на сімейне виховання значною мірою актуальні і сьогодні, оскільки саме в сім'ї в дитини формуються моделі майбутнього життя, які залежать від батьків. Серед основних напрямів сімейного виховання М. Маккавейський виділяв духовне, релігійне і моральне виховання. Педагог указував на пріоритетність у сімейному вихованні вселюдських моральних норм і цінностей, батьківського авторитету, духовного розвитку особистості дитини, постійної співпраці сім'ї і школи.

ЛІТЕРАТУРА

- Год, 2012 – Год Б. В. Питання сімейного виховання у педагогічній спадщині викладачів Київської духовної академії (друга половина XIX ст.) // Педагогіка та психологія : збірник наукових праць / за загальною редакцією академіка І. Ф. Прокопенка, чл.-кор. В. І. Лозової. – Харків : Цифрова друкарня №1, 2012. – Вип. 42. – С. 132-138.
- Маккавейский, 1903 – Маккавейский Н. К. Древнееврейская школа / Н. Маккавейский // Труды Киевской духовной академии. – 1903. – №9. – С. 3-48.
- Маккавейский, 1899 – Маккавейский Н. К. История детской души [Текст] / Н. Маккавейский // Труды Киевской духовной академии. – 1899. – №4 - С.648-654.
- Маккавейский, 1897 – Маккавейский Н. К. Педагогика древних отцов и учителей Церкви : несколько мыслей о воспитании из древнеотеческих творений [Текст] / Н. Маккавейский – К., 1897 – 81с.
- Маккавейский, 1904 – Маккавейский Н. К. Педагогические мечты Екатерины Великой и Бецкого / Н. Маккавейский // Труды Киевской духовной академии. – 1904. – №5. – С.124-172.
- Маккавейский, 1906 – Маккавейский Н. К. Проблемы воспитания по Спенсеру / Н. Маккавейский // Труды Киевской духовной академии. – 1906. – №7-8. – С.610-640. - №12. – С.461-494.
- Маккавейский, 1904 – Маккавейский Н. К. Программа чтений по Педагогике на 1904-1905 уч. г. [Рукопис] // Программы преподавания на 1904-1905 уч. г. – Центральный державный историчний архів України, м. Київ. – Ф. 711. – Оп. 3. – Спр. 2870. – 116 арк. – арк. 25-27.
- Маккавейский Н. К. Протоиерей А. И. Маляревский, 1900 – Маккавейский Н. К. Протоиерей А. И. Маляревский. Религиозное воспитание в семье. // Энциклопедия семейного

воспитания и обучения. – Вып. 18. – СПб., 1899 / Н. Маккавейский. – Рец. на кн. // Труды Киевской духовной академии. – 1900. – №5. – С. 160-171.

REFERENCES

- God, 2012* – God B.V. Pytannya simeinogo vykhovannia u pedagogichnii spadshchyni vykladachiv Kyivskoi dukhovnoi akademii (druga polovyna XIX st.) Pedagogika ta psykholohiya [Zbirnyk naukovykh prats] / za zagalnoi redaktsiieiu akademika I. F. Prokopenka, chl.kor. I. V. Lozovoi. – Kharkiv : Tsyfrova drukarnia №1. – 2012. – Vyp. 42. – S. 132-138.
- Makkaveyskiy, 1903* – Makkaveyskiy N. K. Drevneevreyskaya shkola / N. Makkaveyskiy // Trudyi Kievskoy duhovnoy akademii. – 1903. – №9. – S. 3-48.
- Makkaveyskiy, 1899* – Makkaveyskiy N. K. Istoriya detskoy dushi [Tekst] / N. Makkaveyskiy // Trudyi Kievskoy duhovnoy akademii. – 1899. – №4 - S.648-654.
- Makkaveyskiy, 1897* – Makkaveyskiy N. K. Pedagogika drevnih otsov i uchiteley Tserkvi: neskolko myisley o vospitanii iz drevneotcheskih tvorenyy [Tekst] / N. Makkaveyskiy – K. : 1897 – 81s.
- Makkaveyskiy, 1904* – Makkaveyskiy N. K. Pedagogicheskie mechtuyi Ekaterinyi Velikoy i Betskogo / N. Makkaveyskiy // Trudy Kievskoy duhovnoy akademii. – 1904. – №5. – S.124-172.
- Makkaveyskiy, 1904* – Makkaveyskiy N. K. Pedagogicheskie mechtuyi Ekaterinyi Velikoy i Betskogo / N. Makkaveyskiy // Trudy Kievskoy duhovnoy akademii. - 1904. – №5. – S.124-172.
- Makkaveyskiy, 1904* – Makkaveyskiy N. K. Programma chteniy po Pedagogike na 1904-1905 uch. g. [Rukopis] // Programmy prepodavaniya na 1904-1905 uch. g. – Tsentralniy derzhavniy Istorichniy arhiv Ukrayini, m. Kiyiv. – F. 711. – Op. 3. – Spr.2870. – 116 ark.
- Makkaveyskiy, 1899* – Makkaveyskiy N. K. «Protoierey A. I. Malyarevskiy. Religioznoe vospitanie v seme. Entsiklopediya semeynogo vospitaniya i obucheniya». Vyp. 18. SPb., 1899 / N. Makkaveyskiy - Rets. na kn. // Trudyi Kievskoy duhovnoy akademii. - 1900. – №5. – S. 160-171.

Надійшла до друку 10.02.2015 року

УДК 37.015.31:74-053.4

Анастасія Чуп

МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНОГО РОЗПИСУ

Статтю присвячено процедурі проведення констатувального експерименту, спрямованого на виявлення рівнів сформованості естетичної культури дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного розпису.

Представлено критерії та показники для виявлення рівнів сформованості естетичної культури дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного розпису: візуально-емоційний (сприйняття відображення побуту, культури людей, тварин в елементах декоративного розпису; емоційна готовність до сприймання творів з елементами декоративного розпису та ін.); інформаційно-пізнавальний (пізнавальна активність дитини у процесі «спілкування» з творами декоративно-прикладного мистецтва; наявність знань про культуру, естетичну культуру та декоративно-прикладне мистецтво як частину культури та ін.); оцінювально-естетичний (психологічна готовність дітей до естетичної оцінки творів декоративно-прикладного мистецтва як засобів естетичної культури); художньо-творчий (готовність та бажання дітей до творчого вияву набутих знань, умінь і здібностей; здатність до самостійної образотворчої діяльності; уміння користуватися виразально-зображувальними засобами).

Презентовано серію діагностувальних завдань на виявлення рівнів сформованості естетичної культури дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного розпису. Описано труднощі, що виникають у дітей під час формування естетичної культури, та розкрито причини їх виявлення: 1) відсутність цілісної методики формування в дітей старшого